

การบูรณาการเครือข่ายชุมชนท้องถิ่นเพื่อจัดทำข้อเสนอ
สำหรับยุทธศาสตร์การพัฒนาอำเภอสังขละ จังหวัดหนองคาย*
INTEGRATION OF LOCAL COMMUNITY NETWORK TO CREATE THE PROPOSAL
FOR THE STRATEGIC DEVELOPMENT OF SANG KHOM DISTRICT,
NONG KHAI PROVINCE

ชุตติพงษ์ คงสันเทียะ*, ชฎาล นาคใหม่, วิชญ์ จอมวิญญาณ์

Chutipong Khongsanthia*, Chadon Nakmai, Wit Jomwinya

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, ประเทศไทย

Faculty of Humanities and Social Sciences, Udon Thani Rajabhat University, Thailand

*Corresponding author E-mail: chutipong.kh@udru.ac.th

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการบูรณาการชุมชนท้องถิ่นภายในอำเภอสังขละ จังหวัดหนองคาย ในรูปแบบของเครือข่ายชุมชนท้องถิ่น และ 2) วิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่และเครือข่ายชุมชนท้องถิ่น สำหรับเสนอเป็นข้อเสนอในการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาอำเภอสังขละ จังหวัดหนองคาย เป็นการวิจัยเชิงนโยบาย ใช้วิธีการเก็บข้อมูล ได้แก่ การสำรวจ การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์กลุ่ม โดยมีกลุ่มตัวอย่างได้แก่ ตัวแทนเครือข่ายชุมชนท้องถิ่นในแต่ละตำบลของอำเภอสังขละจำนวน 40 คน ซึ่งมีเกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างตามความยินยอมสมัครใจเข้าร่วม เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และใช้กระบวนการวิเคราะห์ SWOT Analysis และ TOWS Matrix ผลการวิจัยพบว่า การบูรณาการเพื่อสร้างเครือข่ายชุมชนท้องถิ่นของอำเภอสังขละ เป็นการเชื่อมโยง 4 กลุ่มเครือข่าย ประกอบด้วย เครือข่ายผู้นำชุมชน เครือข่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เครือข่ายภาคการศึกษา และเครือข่ายกลุ่มอาชีพ โดยมีนายอำเภอสังขละเป็นประธาน และมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานกลาง ใช้ชื่อว่า “เครือข่ายชุมชนท้องถิ่น UDRU ANI อำเภอสังขละ จังหวัดหนองคาย” ศักยภาพภายในได้แก่ จุดแข็งด้านจำนวนกลุ่มอาชีพ และการผลิตด้านเกษตรกรรม ปศุสัตว์ อาหาร/ผลิตภัณฑ์แปรรูป และการท่องเที่ยว และมีจุดอ่อนด้านขาดการพัฒนาทักษะขั้นสูงแก่กลุ่มอาชีพ และปัญหาการสื่อสารองค์กรระหว่างรัฐกับประชาชน ส่วนศักยภาพภายนอกได้แก่ โอกาสด้านทรัพยากรธรรมชาติและแผนยุทธศาสตร์ระดับชาติ ภูมิภาค และจังหวัดที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มีภัยคุกคามด้านปัญหาสังคม การเป็นพื้นที่ชายแดนที่ไกลจากตัวจังหวัด และผลการนำศักยภาพทั้งหมดมาวิเคราะห์เพื่อจัดทำข้อเสนอเชิงยุทธศาสตร์การพัฒนาอำเภอสังขละ ทำให้ได้ข้อเสนอ 3 ยุทธศาสตร์ (7 กลยุทธ์ย่อย) ได้แก่ 1) ความเข้มแข็งเศรษฐกิจชุมชน 2) เครือข่ายชุมชนท้องถิ่น และ 3) การจัดการปัญหาและภาวะวิกฤต

คำสำคัญ: การบูรณาการ, เครือข่ายชุมชนท้องถิ่น, ยุทธศาสตร์การพัฒนา

Abstract

This research article aimed to 1) study community integration in Sang Khom District, Nong Khai Province, through the establishment of a local community network, and 2) analyze the potential of the

area and the local community network to propose the strategic development in Sang Khom District, Nong Khai Province. The research followed a policy-oriented approach and utilized data collection methods, including surveys, participatory observations, and group interviews. The sample group consisted of 40 representatives from local community networks in each sub-district of Sang Khom District, in which the sampling criteria was based on voluntary consent. The data was collected using semi-structured interviews, and the analysis employed SWOT analysis and TOWS Matrix. The research findings revealed that community integration efforts for the community network had resulted in a network comprising 4 groups: community leaders, local government organizations, educational institutions, and occupational groups. The Sang Khom District Chief chaired the network, with Udon Thani Rajabhat University as the central coordinator. The network was named "UDRU ANI Local Community Network, Sang Khom District, Nong Khai Province." The internal potential includes numerous occupational groups and the production of agricultural, livestock farming, food processing, and tourism. However, weaknesses exist are the lack of skills development for occupational groups and issues related to communication between the government sectors and the public. The external potential includes opportunities related to natural resources and the national, regional and provincial strategies that promote ecotourism. The threats involve social issues and that the district is a border area that is far from the provincial center. Finally, the potential analysis resulted in 3 strategies (with 7 sub-strategies) which are: 1) strengthening the local community's economy, 2) fostering local community networks, and 3) managing problems and crises.

Keywords: Integration, Local Community Network, The Strategic Development

บทนำ

ความสำคัญของ “แผนยุทธศาสตร์การพัฒนา” นั้นก็เพื่อใช้เป็นแนวทางปฏิบัติตามพันธกิจ สามารถขับเคลื่อนภารกิจไปสู่วิสัยทัศน์และเป้าประสงค์ที่วางไว้ ดังนั้น แผนยุทธศาสตร์การพัฒนามีความสำคัญมาก เนื่องด้วยเป็นแบบที่กำหนดวิสัยทัศน์ขององค์การ ซึ่งสมาชิกขององค์การได้ร่วมกันจัดทำจากวิสัยทัศน์ มีการกำหนดวัตถุประสงค์และแผนปฏิบัติการเพื่อให้เกิดผลสำเร็จที่เป็นรูปธรรมและวัดได้ ทั้งนี้การจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ดีควรอยู่บนพื้นฐานความคิดประชาธิปไตย โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วยตนเอง (อานนตรี ประสมสุข และอุดม พิริยสิงห์, 2563) อีกทั้ง การมีส่วนร่วมของประชาชนยังถูกกำหนดไว้ในบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 โดยเฉพาะรูปแบบการเข้ามามีบทบาท (Involve) และการสร้างความร่วมมือ (Collaborate) ตั้งแต่ระดับกลางไปจนถึงระดับสูง ในลักษณะการร่วมกำหนดนโยบาย การร่วมวางแผน การเข้าร่วมกระบวนการตัดสินใจ และการเข้าร่วมการตรวจสอบการทำงานของภาครัฐ เพื่อให้ทิศทางการพัฒนาสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่ (มาตรา 72 (2)) ดังนั้น ในการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาจึงต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมและรับฟังความคิดเห็นของประชาชนทุกภาคส่วนอย่างทั่วถึง (มาตรา 65 วรรคสอง) (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560, 2560)

การบูรณาการเครือข่ายชุมชนท้องถิ่นเพื่อการขับเคลื่อนการพัฒนาถูกกำหนดให้เป็นบริบทสำคัญในการพัฒนาประเทศตามทิศทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) โดยเป็นกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วม เพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมออกแบบนโยบายสาธารณะและกำกับดูแลการดำเนินงานของภาครัฐ เพื่อให้ภาครัฐมีสมรรถนะ ทันสมัย ตอบโจทย์ประชาชน ทั้งยังเพื่อเสริมสร้างความสามารถ

ของประเทศในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงและความเสี่ยงภายใต้บริบทโลกใหม่ (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565) นอกจากนี้ ด้านวิชาการก็มีงานศึกษาที่สนับสนุนความสำคัญและบทบาทของเครือข่ายชุมชนท้องถิ่นในการพัฒนา ดังงานวิจัยของ ดอนลาร์ เสนา และ วรพล วรสุวรรณโรจน์ ที่ชี้ให้เห็นว่า พลังเครือข่ายทางสังคมเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาเชิงพื้นที่ โดยเป็นตัวกลางประสานงาน และเชื่อมต่อความสัมพันธ์ทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจ ภาควิชาการ และภาคประชาชน ให้เกิดศักยภาพและก้าวผ่านความขัดแย้งไปพร้อมๆ กัน อีกทั้งป้องกันเป็นเกราะป้องกันปัญหาความขัดแย้งระหว่างภาคีเครือข่ายที่จะเกิดขึ้นในอนาคต (ดอนลาร์ เสนา และวรพล วรสุวรรณโรจน์, 2563)

เมื่อพิจารณาจากข้อมูลแผนพัฒนาจังหวัดหนองคาย พ.ศ. 2566-2570 (ประจำปีงบประมาณ 2566) ได้ระบุศักยภาพโดยรวมของอำเภอสังคม ได้แก่ เป็นพื้นที่เกษตรกรรมขนาดใหญ่ โดยเฉพาะพื้นที่ปลูกยางพารากว่า 64,976 ไร่ และพื้นที่เพาะปลูกไม้ผลอีก 9,948.75 ไร่ (ทุเรียน เงาะ โกโก้) ซึ่งมากที่สุดในจังหวัดหนองคาย มีทรัพยากรป่าไม้ ภูเขา แม่น้ำ มีสถานที่ท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติและวัฒนธรรมที่โดดเด่น เช่น วัดผาดากเลื้อย หักนัยภาพแม่น้ำโขง(พันโขดแสนไคร้) น้ำตกธารทอง น้ำตกธารทิพย์ ทะเลหมอกภูห้วยอีสนัน เป็นต้น มีจำนวนกลุ่มอาชีพที่จดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนจำนวนมาก แต่ในขณะเดียวกัน ด้วยการเป็นพื้นที่ชายแดนที่ห่างไกลจากตัวจังหวัด อำเภอสังคมจึงพบปัญหาสังคมตามแนวชายแดนอยู่เป็นประจำ เช่น การลักลอบขนแรงงานและสินค้าเข้าเมืองผิดกฎหมาย ยาเสพติด รวมถึงปัญหาสิ่งแวดล้อม (สำนักงานจังหวัดหนองคาย, 2565) สิ่งเหล่านี้ถือว่าเป็นข้อมูลบริบทเชิงพื้นที่หรือศักยภาพที่สำคัญแก่การนำมาวิเคราะห์ เพื่อสร้างกลยุทธ์หรือแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระดับชุมชนท้องถิ่นในอำเภอสังคมต่อไป

จากการที่กระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (อว.) ร่วมกับมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ช่วงระหว่างปีงบประมาณ 2564-2565 ซึ่งได้ดำเนินการโครงการการพัฒนาทางเศรษฐกิจชุมชนฐานรากในพื้นที่อำเภอสังคม จังหวัดหนองคาย ได้แก่ โครงการมหาวิทยาลัยสู่ตำบล (U2T) และโครงการขับเคลื่อนเศรษฐกิจและสังคมฐานรากหลังโควิดด้วยเศรษฐกิจ BCG (U2T for BCG) โดยเป็นการใช้ศักยภาพของบุคลากรในมหาวิทยาลัยในการร่วมขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น และแม้จะสิ้นสุดระยะดำเนินการของโครงการทั้งสองแล้ว มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีได้ตระหนักถึงความสำคัญในการสร้างภาคีเครือข่ายในพื้นที่เพื่อเป็นกลไกการดำเนินงานแบบบูรณาการหลายภาคส่วน จึงได้ดำเนินโครงการ “โครงการบูรณาการเครือข่ายชุมชนท้องถิ่น UDRU Amphoe Network Integrator: UDRU ANi” เพื่อสนับสนุนให้เกิดเครือข่ายการพัฒนาโดยชุมชนท้องถิ่น ภาครัฐ เอกชน และมหาวิทยาลัย ดำเนินการร่วมกันตั้งแต่ระดับปฏิบัติการไปจนถึงระดับแผนและนโยบาย (สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี, 2565)

จากที่กล่าวมาข้างต้น คณะผู้วิจัยจึงได้เลือกพื้นที่อำเภอสังคม จังหวัดหนองคาย ในการดำเนินงาน โดยมุ่งสร้างเครือข่ายชุมชนท้องถิ่นในระดับพื้นที่ เพื่อเป็นกลไกบูรณาการความร่วมมือการพัฒนาพื้นที่ระหว่างภาคประชาชนและภาครัฐ โดยเฉพาะกรอบประเด็นศักยภาพด้านเศรษฐกิจ การทำเกษตรกรรม การท่องเที่ยว และการเป็นพื้นที่ชายแดน ซึ่งผลที่คาดว่าจะได้รับนั้น นอกเหนือจากการที่ภาคประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการพัฒนาแล้วยังเป็นกลไกช่วยสะท้อนปัญหาและความต้องการจากฐานราก ให้เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายหรือแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาอำเภอที่ตอบโจทย์ต่อประชาชนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการบูรณาการชุมชนท้องถิ่นทั้ง 5 ตำบลภายในอำเภอสังคม จังหวัดหนองคาย ในรูปแบบของเครือข่ายชุมชนท้องถิ่น
2. เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพเชิงพื้นที่และศักยภาพเครือข่ายชุมชนท้องถิ่นสำหรับเสนอเป็นข้อเสนอในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาอำเภอสังคม จังหวัดหนองคาย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงนโยบาย (Policy research) โดยมีรูปแบบเป็นการวิจัยเพื่อการพัฒนาเชิงพื้นที่ (Area-based development research) และขอบเขตเวลาระหว่างเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2565- พฤษภาคม พ.ศ. 2566

1. วิธีการเก็บข้อมูล ได้แก่

1.1 การสำรวจ (Survey) ในขั้นตอนรวบรวมข้อมูลเครือข่าย โดยเป็นการสำรวจภาคสนามเพื่อจัดทำฐานข้อมูลในการทำเครือข่ายชุมชนท้องถิ่นทั้ง 5 ตำบลของอำเภอสังขละบุรี ได้แก่ การพบปะเครือข่ายผู้นำชุมชน (กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน) กลุ่มอาชีพ/กลุ่มวิสาหกิจชุมชน สถานศึกษา/โรงเรียน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น มีการสำรวจเอกสารสำคัญ ได้แก่ ข้อมูลหมู่บ้าน (Village profile) จากโครงการ U2T for BCG ของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรธานี แผนพัฒนาท้องถิ่น แผนพัฒนาระดับจังหวัด ภูมิภาค และระดับชาติ ตลอดจนการสำรวจทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรม เช่น สถานที่ท่องเที่ยว วัด โบราณสถาน เป็นต้น

1.2 การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participant observation) ในขั้นตอนการวิเคราะห์ศักยภาพอำเภอ และจัดเวทีสะท้อนข้อมูล โดยคณะผู้วิจัยจะเปิดเผยตนเองและชี้แจงวัตถุประสงค์แก่กลุ่มตัวอย่างได้รับทราบ และเข้าไปร่วมในกิจกรรมสำคัญ ได้แก่ การเข้าร่วมสังเกตการณ์ในการประชุมประจำเดือนกรมการอำเภอสังขละบุรี (กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ฯลฯ) โดยได้รับการอนุญาตยินยอมจากนายอำเภอสังขละบุรี

1.3 การสัมภาษณ์กลุ่ม (Group interview) ในขั้นตอนจัดเวทีสะท้อนข้อมูล และจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนา 1 ครั้ง โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างตามความยินยอมสมัครใจ ได้จำนวน 40 คน ประกอบด้วย 1) นายอำเภอสังขละบุรี 2) ตัวแทนกำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน 20 คน 3) ตัวแทนองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น 12 คน 3) ตัวแทนภาคการศึกษา 5 คน และ 4) ตัวแทนกลุ่มอาชีพ 12 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

2.1 แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview questionnaire) โดยใช้การสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured interview) ในขั้นตอนการวิเคราะห์ศักยภาพอำเภอ และจัดเวทีสะท้อนข้อมูล เพื่อเก็บข้อมูลความต้องการ ปัญหา บริบทพื้นที่ และศักยภาพของเครือข่ายชุมชนท้องถิ่น

2.2 เครื่องมือวิเคราะห์ศักยภาพเพื่อการวางแผนและกำหนดกลยุทธ์ (SWOT Analysis and TOWS Matrix) (Humphrey, A., 2005) ได้แก่ การวิเคราะห์ศักยภาพของเครือข่ายชุมชนท้องถิ่นและศักยภาพพื้นที่ของอำเภอสังขละบุรี โดยแบ่งเป็นจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และภัยคุกคาม จากนั้นจึงมาวางแผนและกำหนดกลยุทธ์และเป้าประสงค์เพื่อร่างกรอบยุทธศาสตร์ ซึ่งจะดำเนินการในขั้นตอนการจัดเวทีสะท้อนข้อมูลและการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาอำเภอ

3. กรอบดำเนินการวิจัย การวิจัยนี้มีขั้นตอนการดำเนินการ 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) รวบรวมข้อมูลเครือข่าย 2) วิเคราะห์ศักยภาพอำเภอ 3) จัดเวทีสะท้อนข้อมูล และ 4) จัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาอำเภอ มีปัจจัยนำเข้า (Inputs) ได้แก่

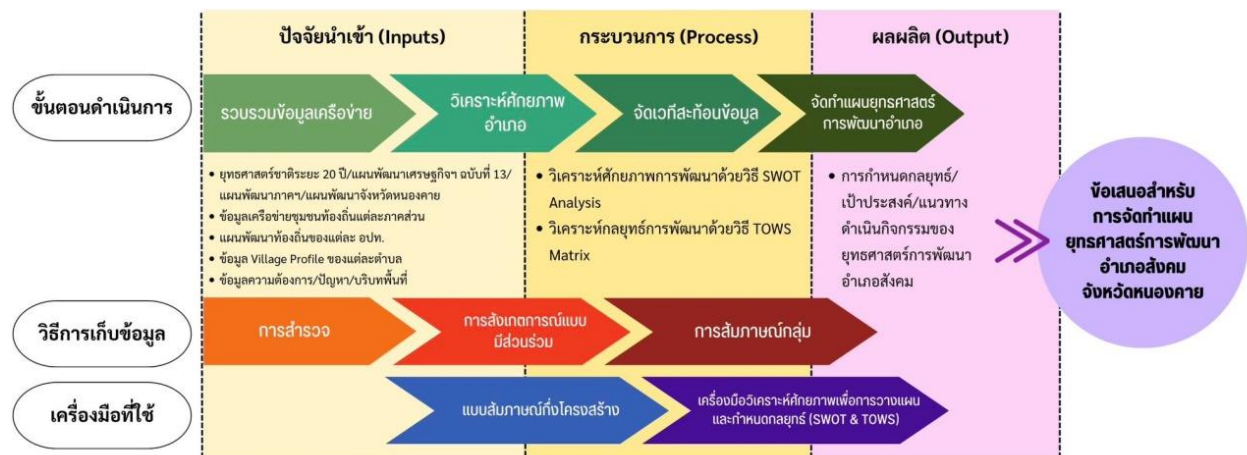
- ข้อมูลยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) (ประกาศเรื่อง ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580), 2561)

- แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570) (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2565)

- กรอบแผนพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (พ.ศ. 2566-2570) (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564)

- แผนพัฒนาจังหวัดหนองคาย (พ.ศ. 2566-2570) (สำนักงานจังหวัดหนองคาย, 2565)

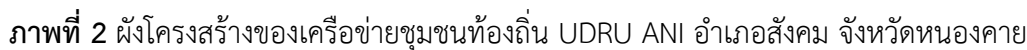
- แผนพัฒนาท้องถิ่นของแต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอสังคม (สำนักงานปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลสังคม, 2564; สำนักงานปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลแก้งไก่อ, 2564; สำนักงานปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลนาจั่ว, 2564; สำนักงานปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านม่วง, 2561; สำนักงานปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลผาตั้ง, 2564; สำนักงานปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลสังคม, 2564; สำนักงานปลัดเทศบาลตำบลสังคม, 2564)
 - ข้อมูล Village Profile ของแต่ละตำบล และข้อมูลความต้องการ/ปัญหา/บริบทพื้นที่
- ทั้งนี้ กระบวนการ (Process) สำคัญ คือการวิเคราะห์ศักยภาพการพัฒนาด้วยเครื่องมือ SWOT Analysis และการวิเคราะห์กลยุทธ์การพัฒนาด้วยเครื่องมือ TOWS Matrix ผลผลิต (Output) ของการวิจัยนี้ได้แก่ ข้อเสนอการกำหนดกลยุทธ์และเป้าประสงค์เพื่อยกระดับสู่ยุทธศาสตร์การพัฒนาอำเภอ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 กรอบดำเนินการวิจัย

ผลการวิจัย

1. เครือข่ายชุมชนท้องถิ่นของอำเภอสังคม สามารถรวบรวมได้ทั้งหมด 4 กลุ่มเครือข่าย ใน 5 ตำบล ได้แก่ ตำบลสังคม ตำบลแก้งไก่อ ตำบลผาตั้ง ตำบลบ้านม่วง และตำบลนาจั่ว แบ่งออกเป็น 1) เครือข่ายผู้นำชุมชน ได้แก่ กำนัน/ผู้ใหญ่บ้านจาก 36 หมู่บ้าน 2) เครือข่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลทั้ง 5 แห่ง/ตำบล และเทศบาลตำบล 1 แห่ง (เทศบาลตำบลสังคม) 3) เครือข่ายการศึกษา ได้แก่ โรงเรียนทั้งเอกชนและรัฐบาลในอำเภอสังคม จำนวน 22 โรงเรียน และ 4) เครือข่ายกลุ่มอาชีพ ได้แก่ กลุ่มอาชีพทั้งที่เป็นการรวมกลุ่มในชุมชนและกลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่จดทะเบียนกับกรมส่งเสริมการเกษตร จำนวน 60 กลุ่ม โดยกลุ่มเครือข่ายทั้งหมดสามารถเชื่อมโยงบูรณาการเป็น “เครือข่ายชุมชนท้องถิ่น UDRU ANI อำเภอสังคม จังหวัดหนองคาย” ทั้งนี้ ประธานเครือข่ายคือ “นายอำเภอสังคม” มีบทบาทอำนวยการ ให้คำปรึกษา และนำเอาแนวทางการกำหนดกลยุทธ์ไปใช้ในการสร้างยุทธศาสตร์การพัฒนาอำเภอต่อไป และมี “มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี” ซึ่งเป็นภาคส่วนวิชาการ (Academic sector) ในพื้นที่ทำหน้าที่ผู้ประสานงานกลาง โดยคณะนักวิจัย/อาจารย์ผู้รับผิดชอบพื้นที่ ดังสรุปได้ในภาพที่ 2

“... ภาพรวมของอำเภอสังขมก็คืออำเภอที่อยู่ปากตะวันตกสุดของจังหวัดหนองคาย จุดเด่นหลักคือต้นทุนธรรมชาติ เป็นพื้นที่ชายแดน และมีทัศนียภาพแม่น้ำโขงที่สามารถสร้างข้อได้เปรียบด้านการท่องเที่ยว ศักยภาพสำคัญคือการเป็นพื้นที่ผลิตอาหาร เนื่องจากมีพื้นที่ทำการเกษตรกว้างขวาง ...” นายอำเภอสังขม: ประธานเครือข่าย (สมควร ใจซื่อ, 2566)

“... จุดเด่นของตำบลบ้านม่วงคือการท่องเที่ยวชุมชน เพราะมีธรรมชาติที่ครบครัน มีน้ำตก ภูเขา แม่น้ำ และทะเลหมอก พร้อมทั้งมีกลุ่มอาชีพที่หลากหลาย ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มอาชีพด้านเกษตรกรรมและกลุ่มที่สนับสนุนการท่องเที่ยว อย่างไรก็ตาม การเป็นพื้นที่ชายแดนบางครั้งก็เกิดปัญหาได้ ไม่ว่าจะเป็นยาเสพติด ของผิดกฎหมาย การลักลอบเข้าเมือง หรืออย่างตอนโควิดที่ผ่านมา บางที่เราก็ควบคุมได้ยาก...” นายกองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านม่วง: ตัวแทนเครือข่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อนรรรัตน์ ขานัย, 2566)

“... จุดเด่นของผาตั้งคือมีแหล่งท่องเที่ยวระดับจังหวัด นั่นคือ วัดผาตากเสื้อ แต่สิ่งที่อยากให้มีคือการสื่อสารระหว่างทางการกับชาวบ้าน เพราะชาวบ้านไม่ค่อยรู้จำทางการทำอะไรบ้าง พัฒนาอะไรไปบ้าง ก็เลยไม่รู้ว่าจะเข้าไปมีส่วนร่วมยังไง ...” กำนันตำบลผาตั้ง: ตัวแทนเครือข่ายผู้นำชุมชน (อำพร วงรินยong, 2566)

“... กลุ่มอาชีพในอำเภอสังคมมีเยอะมาก ทั้งที่เป็นกลุ่มจดทะเบียน(วิสาหกิจชุมชน)แล้ว และยังไม่ได้จด ส่วนใหญ่มีปัญหาเงินทุน การสนับสนุนจากหน่วยงานอื่น และขาดทักษะใหม่ๆ อย่างการทำตลาดออนไลน์ ออกแบบผลิตภัณฑ์ หรือพวกแพ็คเกจจิ้ง อาจจะเป็นเพราะอำเภอเราไกลจากตัวจังหวัด การพัฒนาหรือติดต่ออะไร

ก็ทำได้ไม่สะดวก จึงอยากให้เครือข่ายช่วยกันปิดช่องโหว่ปัญหานี้ถ้ามีโอกาส...” ประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจักสานและภาชนะบ้านม่วง: ตัวแทนเครือข่ายกลุ่มอาชีพ (เกียรติศักดิ์ วิลันดร, 2566)

ดังนั้น เมื่อนำข้อมูลปัญหา ความต้องการ และบริบทพื้นที่และเครือข่ายชุมชนท้องถิ่นของอำเภอสังขละบุรีที่ได้จากสัมภาษณ์กลุ่มนำมาวิเคราะห์ศักยภาพโดยใช้เครื่องมือ SWOT Analysis จึงสามารถแบ่งออกเป็น ศักยภาพภายใน” มีสาระโดยสรุปคือ จุดแข็ง (S) ได้แก่ การมีกลุ่มอาชีพจำนวนมาก มีเครือข่ายกลุ่มอาชีพที่เข้มแข็ง และมีความโดดเด่นในอาชีพด้านเกษตรกรรม/ปศุสัตว์ อาหาร/ผลิตภัณฑ์แปรรูป และการท่องเที่ยว และจุดอ่อน (W) ได้แก่ กลุ่มอาชีพขาดการพัฒนาทักษะขั้นสูง โครงการพัฒนาต่างๆ ขาดความต่อเนื่อง ปัญหาการสื่อสารองค์กรระหว่างหน่วยงานรัฐกับประชาชน และปัญหาขาดการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของกลุ่มอาชีพ ส่วน “ศักยภาพภายนอก” นั้น มีสาระโดยสรุปคือ โอกาส (O) ได้แก่ ศักยภาพของพื้นที่ด้านทรัพยากรธรรมชาติและภูมิศาสตร์ ประกอบกับแผนยุทธศาสตร์ทั้งระดับชาติ ภูมิภาค และจังหวัด ทำให้เกิดกระแสการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและมีสถานที่ท่องเที่ยวในอำเภอสังขละบุรีเป็นจำนวนมาก ตลอดจนการขยายตัวการค้าชายแดนหลังสิ้นสุดการแพร่ระบาดของ COVID-19 และภัยคุกคาม (T) ได้แก่ ที่ตั้งที่อยู่ห่างไกลจากตัวจังหวัด ปัญหาสิ่งแวดล้อมตามแม่น้ำโขง ปัญหาสังคมตามแนวชายแดน ปัญหาต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น ตลอดจนปัญหาการแทรกแซงของกลุ่มทุนภายนอกในธุรกิจการท่องเที่ยว ดังรายละเอียดในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ศักยภาพและกลยุทธ์การพัฒนาด้วยเครื่องมือ SWOT Analysis และ TOWS Matrix

ศักยภาพภายนอก	ศักยภาพภายใน	จุดอ่อน (W: Weaknesses)
	จุดแข็ง (S: Strengths) S₁ : กลุ่มอาชีพมีความเข้มแข็ง มีโครงสร้างกลุ่มที่ชัดเจน และมีจำนวนการขึ้นทะเบียนวิสาหกิจชุมชนในอัตราส่วนที่สูง S₂ : มีกลุ่มอาชีพด้านหัตถกรรม/สิ่งทอ/จักสาน (ต.แก้งไก่อ) และการท่องเที่ยว (ต.ผาตั้ง, ต.บ้านม่วง) S₃ : เครือข่ายผู้นำชุมชนและ อบท. มีความเข้มแข็ง และทำงานประสานกันเป็นอย่างดี S₄ : มีศักยภาพสูงในการผลิตภาคเกษตรกรรม ได้แก่ พืช(ยางพารา) ผลไม้ ปศุสัตว์ และอาหาร/ผลิตภัณฑ์แปรรูป (ต.นาजू, ต.บ้านม่วง, ต.สังคม) S₅ : วิถีชีวิตของคนส่วนใหญ่ยังพึ่งพาธรรมชาติและรักษามรดกวัฒนธรรมนิยมประเพณีดั้งเดิมเอาไว้ได้	จุดอ่อน (W: Weaknesses) W₁ : กลุ่มอาชีพยังขาดการพัฒนาทักษะและความรู้ขั้นสูง โดยเฉพาะการแปรรูปเพิ่มมูลค่า การตลาดออนไลน์ การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ W₂ : โครงการพัฒนาต่างๆ ที่เข้ามาพัฒนาเศรษฐกิจยังขาดความต่อเนื่อง และขาดการติดตามผลลัพธ์ในระยะยาว W₃ : ปัญหาการสื่อสารองค์กรระหว่างหน่วยงานรัฐและภาคประชาชน โดยเฉพาะช่องทางออนไลน์ ทำให้ประชาชนเข้าไม่ถึงข้อมูลข่าวสาร W₄ : ประชาชน/กลุ่มอาชีพยังขาดการเข้าถึงแหล่งเงินทุน W₅ : การปลูกพืชเชิงเดี่ยว (ยางพารา) สารเคมีและของเสียจากการเกษตร
โอกาส (O: Opportunities)	กลยุทธ์เชิงรุก (S+O) S₃O₁O₂ : กำหนดให้การส่งเสริม/อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวเป็นวาระสำคัญในแผนพัฒนาท้องถิ่น/ชุมชน S₁S₂S₄O₂ : สร้างความเข้มแข็งแก่กลุ่มอาชีพ/กลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยส่งเสริมการรวมกลุ่มและจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนให้ครอบคลุม S₁S₅O₄ : ส่งเสริมการใช้อัตลักษณ์ชุมชนเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจตามแนวชายแดน	กลยุทธ์เชิงแก้ไข (W+O) W₁W₂O₂ : จัดทำแผนพัฒนากลุ่มอาชีพ โดยเน้นการเพิ่มทักษะและความรู้ขั้นสูง O₁W₁ : สร้างอัตลักษณ์ให้กับสินค้าชุมชนโดยเน้นเรื่องราว (story) ที่ผูกโยงกับลักษณะเด่นของพื้นที่ O₃W₃ : พัฒนาระบบการสื่อสารองค์กรให้ทันสมัยและครอบคลุม O₁O₂W₅ : สนับสนุนนวัตกรรมและองค์ความรู้ในอาชีพเกษตรกรรมด้วยเศรษฐกิจ BCG

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์ศักยภาพและกลยุทธ์การพัฒนาด้วยเครื่องมือ SWOT Analysis และ TOWS Matrix (ต่อ)

ภัยคุกคาม (T: Threats) T₁ : อำเภอสังคมมีลักษณะทอดยาวตามแม่น้ำโขงและอยู่ห่างไกลจากตัวจังหวัด ทำให้การติดต่อราชการใช้เวลานาน T₂ : เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ โดยเฉพาะการสร้างเขื่อนกั้นแม่น้ำโขง มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนริมโขง และระบบนิเวศเสียสมดุล T₃ : ปัญหาสังคมตามแนวชายแดน ได้แก่ การลักลอบเข้าเมืองผิดกฎหมายและยาเสพติด T₄ : ต้นทุนการผลิตด้านการเกษตรสูงขึ้น เป็นเหตุให้เกิดการกู้เงินหนี้ในระบบ T₅ : การแทรกแซงจากกลุ่มทุนภายนอก ที่เข้ามาแสวงหาประโยชน์ในธุรกิจการท่องเที่ยว	กลยุทธ์เชิงป้องกัน (S+T) S₃T₁T₂T₃ : สร้างการประสานงานระหว่างเครือข่ายผู้นำชุมชน อปท. และภาคการศึกษา พร้อมกับเพิ่มความเข้มแข็งให้คณะกรรมการหมู่บ้าน (เช่น อพปร., ขรบ., อสม., อพม., ทสม เป็นต้น) ในการเฝ้าระวังสอดส่อง และรายงานปัญหาสังคม/ปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชนต่อผู้นำระดับสูง S₁S₂S₄T₄T₅ : พัฒนากลุ่มอาชีพให้เป็นแหล่งรายได้ที่มั่นคง ทั้งรายได้เสริมและรายได้หลักตลอดทุกช่วงอายุ	กลยุทธ์เชิงรับ (W+T) W₂T₂T₃ : เพิ่มระบบการติดตามในชุมชน ทั้งการดำเนินโครงการพัฒนาต่างๆ และปัญหาสังคม/สิ่งแวดล้อม ผ่านเครือข่ายชุมชนท้องถิ่น ซึ่งกระจายตัวอยู่ทุกชุมชน
--	---	---

จากตารางที่ 1 แสดงการวิเคราะห์กลยุทธ์การพัฒนาด้วยเครื่องมือ TOWS Matrix ทำให้แบ่งได้เป็น 4 กลยุทธ์ ได้แก่

1. กลยุทธ์เชิงรุก (S+O) มีรายละเอียดดังนี้

- S₃O₁O₂ : กำหนดให้การส่งเสริม/อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวเป็นวาระสำคัญในแผนพัฒนาท้องถิ่น/ชุมชน

- S₁S₂S₄O₂ : สร้างความเข้มแข็งแก่กลุ่มอาชีพ/กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ทั้งกลุ่มด้านการเกษตร/ ปศุสัตว์ อาหาร/ผลิตภัณฑ์แปรรูป หัตถกรรม/สิ่งทอ/จักสาน และการท่องเที่ยว โดยส่งเสริมการรวมกลุ่มและจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนให้ครอบคลุม

- S₁S₅O₄ : ส่งเสริมการใช้อัตลักษณ์ชุมชนเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจตามแนวชายแดน เช่น มีเทศกาลถนนคนเดินสายวัฒนธรรม เพื่อจัดจำหน่ายสินค้าที่ผลิตได้โดยกลุ่มอาชีพในอำเภอ เป็นต้น

2. กลยุทธ์เชิงแก้ไข (W+O) มีรายละเอียดดังนี้

- W₁W₂O₂ : จัดทำแผนพัฒนากลุ่มอาชีพ โดยเน้นการเพิ่มทักษะและความรู้ขั้นสูง ได้แก่ การอบรมแปรรูปเพิ่มมูลค่า การให้ความรู้เรื่องการสร้างตลาดออนไลน์ การอบรมพัฒนาบรรจุภัณฑ์

- O₁W₁ : สร้างอัตลักษณ์ให้กับสินค้าชุมชนโดยเน้นเรื่องราว (Story) ที่ผูกโยงกับลักษณะเด่นของพื้นที่ เช่น สภาภูมิศาสตร์ สถานที่ท่องเที่ยว ศิลปวัฒนธรรม เป็นต้น

- O₃W₃ : พัฒนาระบบการสื่อสารองค์กรให้ทันสมัยและครอบคลุม เช่น ปรับปรุงเว็บไซต์ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เป็นศูนย์บริการข้อมูลอย่างรอบด้าน

- O₁O₂W₅ : สนับสนุนนวัตกรรมและองค์ความรู้ในอาชีพเกษตรกรรมด้วยเศรษฐกิจ BCG

3. กลยุทธ์เชิงป้องกัน (S+T) มีรายละเอียดดังนี้

- S₃T₁T₂T₃ : สร้างการประสานงานระหว่างเครือข่ายผู้นำชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคการศึกษา พร้อมกับเพิ่มความเข้มแข็งให้คณะกรรมการหมู่บ้าน ในการเฝ้าระวังสอดส่อง และรายงานปัญหาสังคม/ปัญหาสิ่งแวดล้อมในชุมชนต่อผู้นำระดับสูง

- $S_1S_2S_4T_4T_5$: พัฒนากลุ่มอาชีพให้เป็นแหล่งรายได้ที่มั่นคง ทั้งรายได้เสริมและรายได้หลักตลอดทุกช่วงอายุ โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุที่มีศักยภาพการผลิต

4. กลยุทธ์เชิงรับ (W+T) มีรายละเอียดดังนี้

- $W_2T_2T_3$: เพิ่มระบบการติดตามในชุมชน ทั้งการดำเนินโครงการพัฒนาต่างๆ และปัญหาสังคม/สิ่งแวดล้อม ผ่านเครือข่ายชุมชนท้องถิ่น ซึ่งกระจายตัวอยู่ทุกชุมชน เพื่อรายงานต่อผู้นำระดับสูงและเข้าสู่กระบวนการแก้ปัญหาต่อไป

เมื่อนำกลยุทธ์ทั้งหมดมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อจัดทำข้อเสนอการกำหนดกลยุทธ์และเป้าประสงค์ เพื่อยกระดับสู่ยุทธศาสตร์การพัฒนาอำเภอ จะได้ยุทธศาสตร์ที่ครอบคลุมทั้งมิติเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 ความเข้มแข็งเศรษฐกิจชุมชน

กลยุทธ์ที่ 1.1 เพิ่มประสิทธิภาพให้กับกลุ่มอาชีพ (กลยุทธ์เชิงรุก $S_1S_2S_4O_2$ /กลยุทธ์เชิงป้องกัน $S_1S_2S_4T_4T_5$)

- เป้าประสงค์ : ส่งเสริมความรู้และทักษะขั้นสูงให้แก่กลุ่มอาชีพ/กลุ่มวิสาหกิจชุมชน และผลักดันการรวมกลุ่มอาชีพให้มีโครงสร้างกลุ่มที่ชัดเจน

- แนวทางดำเนินกิจกรรม : 1) จัดกิจกรรมอบรมเชิงปฏิบัติการให้ความรู้และฝึกทักษะการเพิ่มมูลค่าให้แก่ผลิตภัณฑ์/สินค้า 2) อบรมเชิงปฏิบัติการการสร้างตลาดออนไลน์แก่กลุ่มอาชีพ 3) จัดวิทยากรให้ความรู้แก่กลุ่มอาชีพที่ยังไม่มีโครงสร้าง เพื่อให้เกิดการรวมกลุ่มที่มั่นคง และพร้อมเข้าสู่เพื่อขอจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน 4) จัดกิจกรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วมด้านเศรษฐกิจในชุมชน โดยเน้นอาชีพเสริมแก่ผู้สูงอายุที่ยังมีศักยภาพร่างกายเอื้ออำนวย

กลยุทธ์ที่ 1.2 อัตลักษณ์ชุมชนเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ (กลยุทธ์เชิงรุก $S_1S_5O_4$ /กลยุทธ์เชิงแก้ไข O_1W_1 /กลยุทธ์เชิงแก้ไข $O_1O_2W_5$)

- เป้าประสงค์ : ส่งเสริมการใช้อัตลักษณ์ชุมชนด้านธรรมชาติ ภูมิศาสตร์ และการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดเศรษฐกิจมูลค่าสูงที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ BCG

- แนวทางดำเนินกิจกรรม : 1) พัฒนาสินค้า/ผลิตภัณฑ์โดยใช้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG เช่น การแปรรูปกล้วยที่เกิดมูลค่าเพิ่มและลดขยะการเกษตรภายในชุมชน (ชุดฟังก์ คงสันเทียะ และชวล นาคใหม่, 2566) 2) รณรงค์การใช้ฉลากสินค้าสิ่งบ่งชี้ภูมิศาสตร์ (Geographical Indication: GI) แก่กลุ่มผลิตภัณฑ์จากกล้วยเพื่อสร้างเรื่องราวและเพิ่มมูลค่า 3) วิจัยเพื่อสร้างนวัตกรรมเพื่อลดปัญหาขยะ/ของเสียจากการเกษตรและมลภาวะจากสารเคมี โดยเฉพาะเกษตรกรรมยางพาราและสวนผลไม้ 4) พัฒนาบรรจุภัณฑ์ที่สะท้อนถึงวิถีชีวิตและอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของพื้นที่ 5) มีกิจกรรมหรือเทศกาลที่ต่อเนื่องเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจตามแนวชายแดน เช่น ถนนคนเดินสายวัฒนธรรม เทศกาลวันกล้วยน้ำว้าของดีอำเภอสงคบุรี เป็นต้น

กลยุทธ์ที่ 1.3 การประชาสัมพันธ์และรณรงค์ (กลยุทธ์เชิงรุก $S_3O_1O_2$)

- เป้าประสงค์ : สนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เชิงนิเวศ และเชิงวัฒนธรรม โดยยึดชุมชนเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสำคัญ

- แนวทางดำเนินกิจกรรม : 1) สร้างเส้นทางท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์/เชิงนิเวศ/เชิงวัฒนธรรมในแต่ละตำบล ตามศักยภาพพื้นที่ 2) อบรมให้ความรู้และทักษะที่สำคัญด้านการรับมือกับกระแสการท่องเที่ยวแก่ผู้ประกอบการในชุมชน เช่น ธุรกิจโฮมสเตย์ ธุรกิจของที่ระลึก การนำเที่ยว/นักเล่าเรื่องชุมชน (มัคคุเทศก์ท้องถิ่น) ร้านอาหาร สวนป่า/สวนผลไม้ เป็นต้น 3) อปท. และชุมชนผลักดันการประชาสัมพันธ์ด้านการ

ท่องเที่ยวและการอนุรักษ์ธรรมชาติอย่างทั่วถึงในวงกว้าง เช่น ทางเว็บไซต์ อปท. การสร้างความตระหนักแก่ลูกบ้านในแต่ละหมู่บ้าน เป็นต้น

ยุทธศาสตร์ที่ 2 เครือข่ายชุมชนท้องถิ่น

กลยุทธ์ที่ 2.1 เพิ่มประสิทธิภาพให้การสื่อสารองค์กร (กลยุทธ์เชิงป้องกัน $S_3T_1T_2T_3$ / กลยุทธ์เชิงแก้ไข O_3W_3)

- เป้าประสงค์ : เกิดการสร้างระบบการสื่อสารองค์กรภายในเครือข่ายชุมชนท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ

- แนวทางดำเนินการกิจกรรม : 1) สร้างจุดประสานงานเครือข่ายชุมชนท้องถิ่นในแต่ละหมู่บ้าน/ตำบล 2) การปรับปรุงเว็บไซต์ของ อปท. ให้ทันสมัยเป็นปัจจุบันเสมอ 3) การใช้แพลตฟอร์ม (Platform) ในเครือข่ายทางสังคม (Social Network) ที่เหมาะสมเพื่อการสื่อสารองค์กรที่ดี เช่น กลุ่ม Line ผู้นำชุมชน/กลุ่ม Line หมู่บ้าน Facebook fanpage ของชุมชน/หมู่บ้าน/ตำบล เป็นต้น

กลยุทธ์ที่ 2.2 ขยายสรรพกำลังเครือข่ายชุมชนท้องถิ่นให้ครอบคลุม (กลยุทธ์เชิงป้องกัน $S_3T_1T_2T_3$ /กลยุทธ์เชิงรับ $W_2T_2T_3$)

- เป้าประสงค์ : สร้างเครือข่ายสนับสนุนในระดับชุมชน และส่งเสริมการมีส่วนร่วมแก่ประชาชนทุกระดับในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น

- แนวทางดำเนินการกิจกรรม : 1) สร้างเครือข่ายชุมชนท้องถิ่นภายในหมู่บ้าน โดยเริ่มต้นจากคณะกรรมการหมู่บ้าน ได้แก่ อาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน (อปพร.) ชุดรักษาความปลอดภัยหมู่บ้าน (ชรบ.) อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) อาสาสมัครพิทักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมหมู่บ้าน (ทสม) อาสาสมัครพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (อพม.) ฯลฯ เพื่อประสานงาน ชี้เป้า เฝ้าระวังสู่ประชาชนในชุมชนอย่างทั่วถึง 2) จัดประชุมประจำปีหรือสร้างระบบติดตามความเข้มแข็งของเครือข่ายชุมชนท้องถิ่นระดับหมู่บ้าน 3) จัดการประกวดหรือให้รางวัลยกย่องเครือข่ายชุมชนท้องถิ่นระดับหมู่บ้านดีเด่น

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การจัดการปัญหาและภาวะวิกฤต

กลยุทธ์ที่ 3.1 การรับมือผลกระทบทางธรรมชาติตามแนวแม่น้ำโขง (กลยุทธ์เชิงป้องกัน $S_3T_1T_2T_3$ /กลยุทธ์เชิงรับ $W_2T_2T_3$)

- เป้าประสงค์ : สร้างกลไกรับมือการเปลี่ยนแปลงและรับมือกับภาวะวิกฤตตลอดตามแนวแม่น้ำโขงอย่างทันท่วงทีทันที่ (เป้าหมาย เฉพาะตำบลบ้านม่วง แก้งไก่ สังคม และผาตั้ง)

- แนวทางดำเนินการกิจกรรม : 1) สร้างศูนย์เตือนภัยหรือหอกระจายข่าวในแต่ละชุมชน 2) จัดกิจกรรมให้ความรู้การรับมือภัยพิบัติเกี่ยวกับแม่น้ำโขง 3) อปท.แต่ละแห่งมีแผนซักซ้อมและรับมือกับความเสี่ยงเกี่ยวกับแม่น้ำโขง เช่น แผนหนีภัยน้ำท่วม/เขื่อนแตก ภัยแล้ง ชายฝั่งถูกกัดเซาะ เป็นต้น

กลยุทธ์ที่ 3.2 การเฝ้าระวังปัญหาสังคมในชุมชนและตามแนวชายแดน (กลยุทธ์เชิงแก้ไข O_1W_1 /กลยุทธ์เชิงป้องกัน $S_3T_1T_2T_3$ /กลยุทธ์เชิงรับ $W_2T_2T_3$)

- เป้าประสงค์ : สร้างกลไกการมีส่วนร่วมแก่ประชาชนในการชี้เป้าและเฝ้าระวังปัญหาสังคมอย่างทั่วถึง

- แนวทางดำเนินการกิจกรรม : 1) จัดโครงการ “เพื่อนบ้านเตือนภัย” โดยบูรณาการกับเครือข่ายชุมชนท้องถิ่นระดับหมู่บ้านเพื่อเพิ่มกำลังการสอดส่องปัญหาสังคมในชุมชนและตามแนวชายแดน 2) สร้างความตระหนักแก่เด็กและเยาวชนในเรื่องปัญหาสังคม (เช่น ยาเสพติด) โดยบูรณาการสู่การเรียนการสอนในโรงเรียนของชุมชน 3) จัดกิจกรรมส่งเสริมการมีส่วนร่วมภายในชุมชนเพื่อลดช่องว่างระหว่างวัย โดยอาจบูรณาการกับเครือข่ายกลุ่มอาชีพ/กลุ่มวิสาหกิจชุมชน งานศิลปวัฒนธรรม หรือการท่องเที่ยว เช่น กิจกรรมอบรมมัคคุเทศก์น้อย/มัคคุเทศก์ท้องถิ่น เป็นต้น

ภาพที่ 3 แผนผังข้อเสนอเพื่อจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาอำเภอสังขม จังหวัดหนองคาย

อภิปรายผล

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

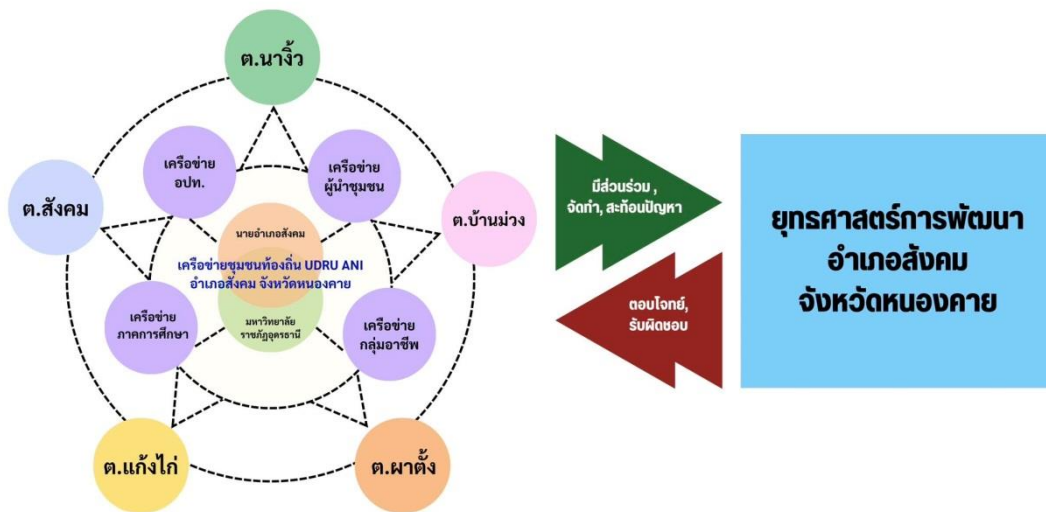
1. การบูรณาการชุมชนท้องถิ่นภายในอำเภอสังขม จังหวัดหนองคาย ในรูปแบบของเครือข่ายชุมชนท้องถิ่น เป็นการเชื่อมโยงบูรณาการของภาคีเครือข่ายทั้งภาครัฐ ท้องถิ่น และภาคประชาชน ในชื่อ “เครือข่ายชุมชนท้องถิ่น UDRU ANI อำเภอสังขม จังหวัดหนองคาย” ประกอบด้วย 4 เครือข่ายย่อย ได้แก่ 1) เครือข่ายผู้นำชุมชน 2) เครือข่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 3) เครือข่ายการศึกษา และ 4) เครือข่ายกลุ่มอาชีพ โดยมีนายอำเภอสังขมเป็นประธาน และอาจารย์จากมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานกลาง ซึ่งการบูรณาการเชื่อมโยงเครือข่ายชุมชนท้องถิ่นของอำเภอสังขมนี้นี้ ก็เพื่อให้เกิดกลไกการขับเคลื่อนการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ กระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วม และเพื่อให้การกำหนดแผน ทิศทาง หรือยุทธศาสตร์การพัฒนาที่สามารถตอบโจทย์ความต้องการของประชาชนในพื้นที่อย่างครอบคลุม เนื่องจากมีตัวแทนจากทุกภาคส่วนเข้ามารับผิดชอบร่วมกันภายใต้เครือข่ายชุมชนท้องถิ่น ซึ่งผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับข้อค้นพบงานวิจัยของพิรวัฒน์ รุ่งเรือง และ วรณวีร์ บุญคุ้ม ที่ศึกษายุทธศาสตร์การสร้างภาคีเครือข่ายในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งพบว่า การบูรณาการภาคีเครือข่ายช่วยทำให้เกิดการมีส่วนร่วมในการสร้างยุทธศาสตร์การพัฒนา ทำให้เกิดการจัดระบบการบริหารที่มีประสิทธิภาพ และภาคีเครือข่ายยังช่วยส่งเสริมการบริหารทุกขั้นตอน นับตั้งแต่การวิเคราะห์บริบทปัญหา การกำหนดบทบาท การกระจายอำนาจ/ความรับผิดชอบ การจัดสรรงบประมาณ จนทำให้ได้กลยุทธ์และยุทธศาสตร์การพัฒนาที่สอดคล้องและเหมาะสม (พิรวัฒน์ รุ่งเรือง และวรณวีร์ บุญคุ้ม, 2562) อย่างไรก็ตาม ลักษณะการสร้างภาคีเครือข่ายในงานวิจัยที่ยกมาอภิปรายเป็นการพิจารณาเฉพาะบริบทองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและโรงเรียนในพื้นที่ หากแต่ในงานวิจัยนี้จะเชื่อมโยงเครือข่ายอื่นที่ครอบคลุมมากขึ้น ได้แก่ ผู้นำชุมชน กลุ่มอาชีพ และมีภาควิชาการ (อย่างมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี เป็นผู้ประสานงาน) รวมถึงการมีนายอำเภอซึ่งเป็นหัวหน้าสูงสุดฝ่ายปกครองมาเป็นประธานดูแลให้คำปรึกษาและกำกับติดตามด้วย

2. การวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่และเครือข่ายชุมชนท้องถิ่นอำเภอสังขม โดยเครื่องมือ SWOT Analysis พบว่า อำเภอสังขมมีจุดแข็งด้านการรวมกลุ่มอาชีพ มีศักยภาพสูงในการผลิตโดยเฉพาะภาคเกษตรกรรม แต่ละตำบลมีความโดดเด่นด้านอาชีพที่แตกต่างกัน ทั้งเกษตรกรรม ปศุสัตว์ หัตถกรรม การแปรรูปผลิตภัณฑ์ และการท่องเที่ยว ทั้งยังมีโอกาสสำคัญด้านทรัพยากรธรรมชาติและด้านกระแสการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ อันเป็นผลมา

จากการสนับสนุนจากแผนพัฒนาระดับจังหวัด ภูมิภาค และระดับชาติ ส่วนจุดอ่อนสำคัญคือกลุ่มอาชีพหลายกลุ่มยังขาดการพัฒนาทักษะและความรู้ขั้นสูง ปัญหาการสื่อสารองค์กรระหว่างหน่วยงานรัฐกับประชาชน ผลมาจากการเกษตร ขาดการเข้าถึงแหล่งทุน และมีภัยคุกคามในเรื่องปัญหาสังคมและสิ่งแวดล้อมในชุมชนและตามพื้นที่แนวชายแดน และเมื่อนำศักยภาพทั้งหมดมาวิเคราะห์กลยุทธ์การพัฒนาด้วยเครื่องมือ TOWS Matrix ทำให้แบ่งได้เป็น 4 กลยุทธ์ ได้แก่ กลยุทธ์เชิงรุก (S+O) กลยุทธ์เชิงแก้ไข (W+O) กลยุทธ์เชิงป้องกัน (S+T) และกลยุทธ์เชิงรับ (W+T) โดยสามารถสังเคราะห์ได้เป็นข้อเสนอทั้งหมด 3 ยุทธศาสตร์ 7 กลยุทธ์ย่อย ที่สอดคล้องกับบริบทพื้นที่และบริบทปัญหา/ความต้องการของชุมชนท้องถิ่น ครอบคลุมประเด็นการพัฒนาทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม ได้แก่ 1) ยุทธศาสตร์ความเข้มแข็งเศรษฐกิจชุมชน มีกลยุทธ์ย่อยได้แก่ การเพิ่มประสิทธิภาพแก่กลุ่มอาชีพ การใช้อัตลักษณ์ชุมชนเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มผลิตภัณฑ์ และการประชาสัมพันธ์รณรงค์ด้านการท่องเที่ยวชุมชน 2) ยุทธศาสตร์เครือข่ายชุมชนท้องถิ่น มีกลยุทธ์ย่อยได้แก่ การเพิ่มประสิทธิภาพให้กับ การสื่อสารองค์กร และขยายเครือข่ายให้ครอบคลุมลงในระดับหมู่บ้าน และ 3) การจัดการปัญหาและภาวะวิกฤต มีกลยุทธ์ย่อยได้แก่ การรับมือกับผลกระทบตามแนวแม่น้ำโขง และการเฝ้าระวังปัญหาสังคมในชุมชนและตามแนวชายแดน ซึ่งการวิเคราะห์ดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของ วิษยานนท์ สุทธิโส ที่ใช้เครื่องมือ SWOT Analysis ในการวิเคราะห์จุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และข้อจำกัด และใช้เครื่องมือ SWOT Matrix ในการวิเคราะห์ยุทธศาสตร์การพัฒนาเขตชายแดนการพัฒนาเขตการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว เพื่อการเข้าสู่ประชาคมอาเซียน ซึ่งกำหนดได้ 4 ยุทธศาสตร์ 22 กลยุทธ์ (วิษยานนท์ สุทธิโส, 2560) นอกจากนี้ ผลการวิจัยข้อนี้ยังสอดคล้องกับวิธีการกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัดตรังของ ดุสิตพร ฮกทา และคณะ ที่ใช้การวิเคราะห์ SWOT Analysis และ TOWS Matrix เพื่อจัดหมวดหมู่ของกลยุทธ์จนนำมาสู่ยุทธศาสตร์การพัฒนาที่เหมาะสมกับบริบทพื้นที่จังหวัดตรังทั้งหมด 5 ยุทธศาสตร์ 15 กลยุทธ์ (ดุสิตพร ฮกทา และคณะ, 2562) อย่างไรก็ตาม งานวิจัยครั้งนี้ได้มีกระบวนการส่งคืนผลผลิต (Output) นั่นคือ ข้อเสนอสำหรับการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาอำเภอสังขมิ้นแก่ประธานเครือข่ายชุมชนท้องถิ่น โดยมีสมาชิกตัวแทนกลุ่มเครือข่ายรับทราบ ทั้งนี้เพื่อมุ่งหวังให้เกิดการนำไปต่อยอด ปรับปรุง หรือประยุกต์เป็นแนวทางใช้กับแผนพัฒนาอำเภอและกลุ่มเครือข่ายจนเกิดรูปธรรม

องค์ความรู้ใหม่

การบูรณาการเครือข่ายชุมชนท้องถิ่นเพื่อการจัดทำข้อเสนอเชิงยุทธศาสตร์การพัฒนาอำเภอสังขมิ้น เป็นการเชื่อมโยงผู้มีส่วนได้ส่วนเสียสำคัญในกระบวนการพัฒนา ได้แก่ “ภาคประชาชน” เข้ามาแลกเปลี่ยนและมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำแผนพัฒนา ซึ่งนอกจากจะทำให้เกิดภาคีเครือข่ายการมีส่วนร่วมในพื้นที่แล้ว ยังทำให้ข้อเสนอ นโยบาย หรือแผนพัฒนาที่ได้ยึดโยงและตอบโจทย์กับปัญหา/ความต้องการของคนในพื้นที่ เกิดสะท้อนย้อนคิด การวางแผน การดำเนินการ และการรับผิดชอบร่วมกัน ไม่ใช่เป็นการสั่งการทางเดียวหรือมาจากหน่วยงานระดับสูงภาคส่วนใดส่วนหนึ่งดังเช่นที่เป็นมา ทำให้ทุกฝ่ายรู้สึกว่าเป็นเจ้าของแนวทางการพัฒนานั้น ดังนั้น จึงนับได้ว่าการจัดทำข้อเสนอเชิงยุทธศาสตร์ในงานวิจัยนี้เป็นการกำหนดทิศทางการพัฒนาแบบล่างขึ้นบน (Bottom-up model) หรือให้ความสำคัญกับบทบาทภาคีที่มาจากภาคประชาชนเป็นหลัก ในขณะเดียวกันก็ใช้กลไกการสั่งการแบบบนลงล่าง (Top-down model) เป็นการกำกับติดตามและสนับสนุนแทน นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังทำให้เห็นบทบาทของมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ในการเป็นศูนย์บริการวิชาการสู่สังคม และการทำงานเชิงพื้นที่อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งเป็นไปตามวิทัศน์ของที่ว่า “มหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น”

ภาพที่ 4 สรุปองค์ความรู้จากการวิจัย

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการบูรณาการเครือข่ายชุมชนท้องถิ่น UDRU Amphoe Network Integrator: UDRU ANI โดยการสนับสนุนจากศูนย์นวัตกรรมเพื่อการบริหารวิชาการ (INAS) สำนักวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี ร่วมกับอำเภอสังคม จังหวัดหนองคาย นำโดย นายสมควร ใจเชื้อ นายอำเภอสังคม คณะผู้วิจัยขอขอบคุณตัวแทนภาคีเครือข่ายชุมชนท้องถิ่นอำเภอสังคมทุกภาคส่วน ทั้งเครือข่ายผู้นำชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคการศึกษา และเครือข่ายกลุ่มอาชีพ/กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ที่ได้เอื้อเฟื้อข้อมูลและให้ความสนใจเข้าร่วมการวิจัยมา ณ โอกาสนี้

สรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการบูรณาการเครือข่ายชุมชนท้องถิ่นเพื่อจัดทำข้อเสนอสำหรับยุทธศาสตร์การพัฒนาอำเภอสังคม จังหวัดหนองคาย เป็นการวิจัยเชิงนโยบาย เพื่อศึกษารูปแบบการบูรณาการเครือข่ายชุมชนท้องถิ่นภายในอำเภอสังคม และเพื่อจัดทำข้อเสนอหรือแนวทางสำหรับจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาอำเภอสังคม มีผลการวิจัยโดยสรุปได้ว่า 1) รูปแบบเครือข่ายชุมชนท้องถิ่นของอำเภอสังคม จังหวัดหนองคาย เกิดจากการบูรณาการเครือข่ายแต่ละภาคส่วน ได้แก่ เครือข่ายผู้นำชุมชน เครือข่ายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เครือข่ายการศึกษา และเครือข่ายกลุ่มอาชีพ โดยมีนายอำเภอสังคมเป็นประธานเครือข่าย และมีมหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานีทำหน้าที่สนับสนุนด้านวิชาการและประสานงานกลาง ดังนั้น จึงเป็นเครือข่ายที่เกิดจากการมีส่วนร่วมระหว่างทั้งภาครัฐและภาคประชาชนอย่างครอบคลุม 2) การวิเคราะห์ศักยภาพเชิงพื้นที่และศักยภาพเครือข่ายชุมชนท้องถิ่น จึงทำให้เห็นถึงจุดอ่อน จุดแข็ง โอกาส และอุปสรรคทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม และเมื่อเข้าสู่กระบวนการวิเคราะห์กลยุทธ์เพื่อสร้างยุทธศาสตร์การพัฒนา จึงสามารถสังเคราะห์ออกมาเป็นข้อเสนอเชิงยุทธศาสตร์ได้แก่ “ยุทธศาสตร์ความเข้มแข็งเศรษฐกิจชุมชน” ที่ตอบโจทย์ศักยภาพ/ความต้องการด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม “ยุทธศาสตร์เครือข่ายชุมชนท้องถิ่น” ที่ตอบโจทย์ศักยภาพ/ความต้องการด้านสังคม และ “ยุทธศาสตร์การจัดการปัญหาและภาวะวิกฤต” ที่ตอบโจทย์ศักยภาพ/ความต้องการด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม สำหรับข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย สามารถแยกพิจารณาได้ ดังนี้ 1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ได้แก่ 1.1 หน่วยงานระดับสูงของอำเภอสังคม รวมถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอสังคม สามารถนำ

ข้อเสนอเชิงยุทธศาสตร์นี้ไปปรับใช้เป็นแนวทางในการพัฒนากลยุทธ์และแผนยุทธศาสตร์ในอนาคต 1.2 รูปแบบและกระบวนการดำเนินงานตามงานวิจัยนี้สามารถนำไปปรับใช้กับที่อื่นๆ เพื่อให้ได้นโยบายหรือแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาที่สัมพันธ์กับบริบทพื้นที่ ทั้งยังเป็นกระบวนการสร้างเครือข่ายชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่เพื่อวัตถุประสงค์ด้านการพัฒนาในเรื่องอื่นๆ ได้ 2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย ได้แก่ 2.1 ในการทำวิจัยครั้งต่อไป ควรมีการศึกษาเพื่อประเมินและติดตามความสำเร็จในเชิงผลลัพธ์ (Outcomes) ของการนำข้อเสนอเชิงยุทธศาสตร์การพัฒนาเหล่านี้ไปใช้จนเกิดรูปธรรมเชิงประจักษ์ 2.2 ควรมีการศึกษาทบทวนเพื่อปรับปรุงกระบวนการบูรณาการเครือข่ายชุมชนท้องถิ่นและการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา ทั้งในเรื่องปัจจัยนำเข้า กระบวนการ และผลผลิต เพื่อให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์มากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- เกียรติศักดิ์ วิลันดร. (22 เมษายน 2566). ปัญหา ความต้องการ และบริบทพื้นที่และเครือข่ายชุมชนท้องถิ่น. (ชุดิพงศ์ คงสันเทียะ, ผู้สัมภาษณ์)
- ชุดิพงศ์ คงสันเทียะ และชฎล นาคใหม่. (2566). การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนภายใต้แนวคิดเศรษฐกิจ BCG: กรณีวิสาหกิจชุมชนแปรรูปกล้วย ตำบลนาจิว อำเภอสังคม จังหวัดหนองคาย. วารสารมนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 40(1), 130-151.
- ดอนลาร์ เสนา และวรพล วรสุวรรณโรจน์. (2563). เครือข่ายทางสังคมกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเชิงพื้นที่ตามยุทธศาสตร์สี่แยกอินโดจีน. วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ วิทยาลัยสงฆ์นครสวรรค์, 8(2), 134-142.
- ดุสิตพร ฮกทา และคณะ. (2562). ยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวจังหวัดตรัง. วารสารปาริชาติ มหาวิทยาลัยทักษิณ, 32(1), 215-247.
- ประกาศเรื่อง ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580). (2561). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 135 ตอนที่ 82 ก หน้า 1 (13 ตุลาคม 2561).
- พีรวัฒน์ รุ่งเรือง และวรรณวีร์ บุญคุ้ม. (2562). ยุทธศาสตร์การสร้างภาคีเครือข่ายในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย, 11(2), 256-273.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก หน้า 1 (6 เมษายน 2560).
- วิษยานนท์ สุทธิโส. (2560). ยุทธศาสตร์การพัฒนาเขตการค้าชายแดนไทย-กัมพูชา เพื่อการก้าวสู่ประชาคมอาเซียน กรณีศึกษาการค้าชายแดน อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, 8(2), 152-160.
- สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี. (2565). ราชภัฏอุดร ดัน UDRU ANI ต่อยอดสร้างรากแก้วให้ประเทศ. เรียกใช้เมื่อ 5 พฤษภาคม 2566 จาก <https://www.udru.ac.th/website/index.php/featured-articles/17-udru-news/around-udru/920-udru-news-apr-18-2023-1.html>
- สมควร ใจชื้อ. (22 เมษายน 2566). ปัญหา ความต้องการ และบริบทพื้นที่และเครือข่ายชุมชนท้องถิ่น. (ชฎล นาคใหม่, ผู้สัมภาษณ์)
- สำนักงานจังหวัดหนองคาย. (2565). แผนพัฒนาจังหวัดหนองคาย พ.ศ. 2566-2570 (ประจำปีงบประมาณ 2566). หนองคาย: กลุ่มงานยุทธศาสตร์และข้อมูลเพื่อการพัฒนาจังหวัด สำนักงานจังหวัดหนองคาย.
- สำนักงานปลัดเทศบาลตำบลสังคม. (2564). แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2566-2570) เทศบาลตำบลสังคม อำเภอสังคม จังหวัดหนองคาย. หนองคาย: งานวิเคราะห์นโยบายและแผน สำนักงานปลัดเทศบาลตำบลสังคม.

- สำนักงานปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลแก้งไก่อ. (2564). แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2566-2570) องค์การบริหารส่วนตำบลแก้งไก่อ อำเภอสว่าง จังหวัดหนองคาย. หนองคาย: งานวิเคราะห์นโยบายและแผน สำนักงานปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลแก้งไก่อ.
- สำนักงานปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลนาจิว. (2564). แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2566-2570) องค์การบริหารส่วนตำบลนาจิว อำเภอสว่าง จังหวัดหนองคาย. หนองคาย: งานวิเคราะห์นโยบายและแผน สำนักงานปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลนาจิว.
- สำนักงานปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านม่วง. (2561). แผนพัฒนาท้องถิ่นสี่ปี (พ.ศ. 2561-2564) องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านม่วง อำเภอสว่าง จังหวัดหนองคาย. หนองคาย: งานวิเคราะห์นโยบายและแผน สำนักงานปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านม่วง.
- สำนักงานปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลผาตั้ง. (2564). แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2566-2570) องค์การบริหารส่วนตำบลผาตั้ง อำเภอสว่าง จังหวัดหนองคาย. หนองคาย: งานวิเคราะห์นโยบายและแผน สำนักงานปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลผาตั้ง.
- สำนักงานปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลสังคม. (2564). แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2566-2570) องค์การบริหารส่วนตำบลสังคม อำเภอสว่าง จังหวัดหนองคาย. หนองคาย: งานวิเคราะห์นโยบายและแผน สำนักงานปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลสังคม.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). ร่างกรอบแผนพัฒนาภาค พ.ศ. 2566-2570. กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการบูรณาการนโยบายพัฒนาภาค.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566-2570). กรุงเทพมหานคร: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- อนรรรัตน์ ชานัย. (22 เมษายน 2566). ปัญหา ความต้องการ และบริบทพื้นที่และเครือข่ายชุมชนท้องถิ่น. (วิชญ์ จอมวิญญาน, ผู้สัมภาษณ์)
- อานนตรี ประสมสุข และอุดม พิริยสิงห์. (2563). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์พัฒนาของเทศบาลตำบลในอำเภอสว่าง จังหวัดร้อยเอ็ด. วารสารมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด, 9(2), 14-23.
- อำพร วรนิยง. (22 เมษายน 2566). ปัญหา ความต้องการ และบริบทพื้นที่และเครือข่ายชุมชนท้องถิ่น. (ชฎล นาคใหม่, ผู้สัมภาษณ์)
- Humphrey, A. (2005). SWOT Analysis for Management Consulting. United State: Stanford Research Institute Alumni Newsletter (SRI international).